

היום נלמד בעזרת ה':

תענית דף טז

זעקנו בצנעא: בבית הכנסת.

מאי בינייהו: כשהם גלו מבית הכנסת אחד לבית הכנסת אחר. לריש לקיש זה מועיל, הואיל ויש בזה משום גלות, אבל לרבי חייא אין זה מועיל, הואיל ואין בזה משום בזיון בפרהסיא.

הרי אנו חשובין **בהמה**: שהשקים עשויים משער בהמה (= נוצה של עיזים).

איכא בינייהו **עפר סתם**: כלומר עפר סתם שאינו אפר מקלה (= אפר של דבר שרוף), שאין בזה משום 'זכירת אפרו של יצחק', אבל יש בזה משום שאינו חשובים לפניך כאפר' שאינו נחשב לכלום, שגם עפר לא נחשב לכלום.

איכא בינייהו **קברי עבו"ם**: במקום שאין קברי ישראל. ולא שייך בזה שהמתים יבקשו עלינו רחמים, שהרי מתי עבו"ם אפילו על עצמם אינם יכולים לבקש.

מאי הר המוריה: בהר המוריה הייתה עקידת יצחק ושם נבנה בית המקדש. ואגב שהגמרא עסקה במחלוקתם של רבי לוי ורב חמא היא מביאה את מחלוקתם גם בזה.

מהר המוריה יצאה הוראה לישראל, שנאמר "כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תִנְחָה וְדָבַר יְהוָה מִירוּשָׁלַם", ובלשכת הגזית עמדו הנביאים שהיו מוכיחים את ישראל.

מהר המוריה יצא **מורא לאומות העולם**, ששמעו גדולת ישראל וירושלים, ונפל פחדם עליהם.

"וַיִּתְנַסּוּ שְׂקִים הָאֲדָם וְהַבְּהֵמָה", **מאי הוו עבדי**: כלומר מה עשו אנשי כינויה? קשרו את הבהמות לבד ואת הוולדות לבד, ואמרו לקב"ה - כשם שאתה מרחם על הבהמות שנאמר "וַיִּרְחַמְיוּ עַל כָּל מַעֲשֵׂיו" כך תרחם עלינו.

(המשך בדף הבא ↓)

עוד נאמר שם באנשי כינויה - "וַיִּקְרְאוּ אֶל אֱלֹהִים בְּחִזְקָה": מה אמרו לקב"ה? העלוב (= מי שסובל עלבון, דהיינו הקב"ה) ומי שאינו עלוב, מי מוותר למי? הרי שהעלוב דוחה את רצונו ומוותר לשאינו עלוב. וכן צדיק מוותר לרשע.

המשך הפסוק שם - "וַיֵּשְׁבוּ אִישׁ מִדְרָכּוֹ הַרְעָה וּמִן הַחֲמָס אֲשֶׁר בְּכַפֵּיהֶם": אפילו מי שגזל קורה וכבר קבע אותה בבניין, היה הורס את כל הבניין ומחזיר את הקורה לבעליה.

אדם שיש בידו עבירה: כלומר גזל, ומתוודה על כך אבל אינו מחזיר את מה שגזל, הרי הוא דומה לטובל ושרץ בידו.

שנאמר "נִשְׂא לְבַבְּנוּ אֶל כְּפֹיִם אֶל אֵל בְּשָׂמַיִם", כלומר שעם התשובה צריך גם 'כפיים' נקיות, שיחזיר את הגזל.

מטופל ואין לו: כלומר יש לו ילדים קטנים ואין במה להתפרנס, שלבו דואג עליהם והוא מתפלל מקירות ליבו. **ויש לו יגיעה בשדה**, ולכן הוא מכוון יותר בתפילת הגשמים. **ופרקו נאה** (= יבואר לקמן). **ושפל ברך** = עניו. **ומרוצה לעם**, כלומר נוח לבריות, וכולם מסכימים שיהיה שליח ציבור.

שביעית לארוכה: כלומר הברכה הראשונה המוזכרת במשנה שעליה חותם 'גואל ישראל' היא ברכת 'גואל ישראל' שמתוך השמונה-עשרה אלא שבתענית מאריך בה כפתיחה לשש הברכות של תענית שיבואו בעקבותיה. ונמצא שהברכה השביעית היא השישית לתוספת.

באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו: כלומר באחת היו תוקעין ומריעין ותוקעין, ובשניה היו מריעין ותוקעין ומריעין.

אבל במקדש אינו כן: לא עונים 'אמן', אלא הש"ץ אומר 'ברוך אתה ה' אלוקי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל' והעם עונים 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

יכול על כל הברכות כולן לא תהא אלא תהילה אחת: כלומר בסוף כל הברכות יענו העם 'ברוך שם כבוד מלכותו'.

וכך הנהיג רבי חלפתא בציפורי: את כל הסדר הנ"ל 'מן העולם ועד העולם' וכו' 'וברוך שם' וכו'.

ואית דאמרי כדתניא: עד כאן הביאה הגמרא ברייתא אחת להוכיח שהברכה הראשונה מתוך השבע היא ברכת גאולה שבשמונה-עשרה ואינה נמנית בכלל השש ברכות. ויש המתרצים את הקושיא מברייתא אחרת בסגנון דומה.